

Az 1919-es román megszállás atrocitásai a Dunántúlon

ABSTRACT

In the summer and early autumn of 1919, some major towns in the Transdanubian part of Hungary became the scene of events that the people living there would have never imagined even half a year earlier, as the Romanian national army occupied their towns. The Romanian troops invaded the area on the pretext of eliminating the remaining forces of the Soviet Republic and establishing and guaranteeing public order and security. The real reason, however, was the looting of some of the industrial complexes in the area, the cannon factory of Győr was a particular target. In addition to the planned and precisely executed requisitions, however, the civilian population was also subjected to countless atrocities. Women were raped, civilians' property was forcibly taken, and civilians were beaten and killed. It is important to stress that this was far from the scale of the situation in the east of the country. The main reason for this was that they were only able to achieve their goals by avoiding major excesses.

Keywords: Romanian occupation ■ Transdanubia ■ Győr ■ cannon factory
■ Veszprém ■ Székesfehérvár ■ atrocities

Jelen sorok szerzője joghallgatóként, szeminárium vezetőjeként ismerhette meg Professzor Urat, az ezt követő bő évtizedben a tudományos diákköri dolgozatának konzulenseként, majd doctorvaterként végigkísérte, és a maga finom, elegáns, de határozott módján segítette és irányította oktatói és kutatói pályájának a kibontakozását. Mindezen időszak alatt olyan szellemi, erkölcsi és emberi munícióval felvértezve, amely szükségszerűen végigkíséri az embert nemcsak tudományos pályafutásán, hanem élete egészén. A Három István, három nemzeti ünnep, három példakép című könyvének bevezetőjében így ír: „Vannak emberek, akikre életünk során felnézünk, leginkább példaképeinkre. Szegény marad az, akinek nincsenek példaképei. Lehet példakép a szülő, a nagyszülő, a jó tanár, az igaz barát, és természetesen, hogy a történelem, a nagy

tanítómester is felkínál példaképeket: tudósokat, írókat, költőket, államférfiakat.^[1] Bátram állíthatom, hogy Professzor Úr sokunk számára a jó tanár, az igaz barát, a tudós és az államférfi tökéletes mintaképe. Tisztelt Professzor Úr! Kedves István! Isten éltesse sokáig, és adjon erőt, egészséget!

I. BEVEZETÉS

1919 nyarán, koraőszén olyan események helyszínévé vált az Észak-Dunántúl régiója, ezen belül pedig többek között Győr, Székesfehérvár és Veszprém városa, amelyet még akár fél évvel korábban sem tudtak volna elképzelni az e korban élők. Ugyanis 1919 augusztusában a román hadsereg elfoglalta Észak-Dunántúl térségét és egészen Győr városáig nyomult előre, 48 napig megszállva a várost.

A román csapatok megszállásának hivatalos indoklása az volt, hogy a Tanácsköztársaság fennmaradt erőit felszámolja, valamint a hatalmi vákuumot megszüntetve biztosítsa a rendet és a biztonságot, ezáltal szavatolja a korábbi polgári hatóságok működésének feltételeit. Ezzel szemben a valóságnak jóval inkább Laky Dezső egyetemi tanár szavai felelnek meg, aki a megszállást követően az országos károkot mérte fel: „Az ürügy a középső irányban (Komárom vármegye felé) és a jobbszárnyon (győri előretörés) is az volt, hogy a románok a vidéket megtisztítják a szétugrasztott vörös hadsereg maradványaitól... az igazi cél a kishéri és bábolnai gazdaságok berendezésének megszerzése, illetőleg a modern ágyúgyár leszerelése voltak.”^[2] Az együttélés e területen nem volt olyan véráztatta, mint az ország keleti részében, azonban, a megszállásból adódóan, e térségből is feljegyezhetőek kisebb-nagyobb atrocitások a területen maradt polgári és katonai személyek, valamint a megszálló román csapatok között. Jelen tanulmány ezeket az atrocitásokat kívánja bemutatni, de, az objektív mércét nem szem elől tévesztve, azt is felvázolja, ha a román katonai egyéneket érte nem hadicélú támadás.

II. ATROCITÁSOK A MEGSZÁLLÁS IDŐSZAKÁBAN

Az mindenképpen elmondható, hogy olyan és akkora számú erőszakos atrocitások, mint amilyenek az ország keleti részén voltak tapasztalhatóak, Győr város polgárait nem érték a megszállás 48 napja alatt. Ez főként annak is köszönhető, hogy a románok burkolt céljukat – vagyis a város gazdasági kifosztását – nem tudták volna véghezvinni, ha a drasztikus fellépés hatására az antant parancsnokság figyelme élesebben a városra vetült volna.

[1] Kukorelli, 2021, 13.

[2] Laky, 1923, 202.

A megszállás időszakának országos hatásait is feldolgozó Breit József köteté csupán két, Győrhez is köthető esetet említ. Az első ügy esetében egy kisebb atrocitást rögzített a kötet, mely szerint Győr vasútállomásán egy forgalmi szolgálatot teljesítő hivatalnokot a román pályaudvar-parancsnok tetteg bántalmazott. A sértett személyt és egy vasúti ellenőrt le is tartóztattak, bűnük mindösszesen annyi volt, hogy kérdés nélkül öt kocsi csatoltak az egyik személyvonathoz.^[3] A másik erőszakos cselekmény ennél jóval súlyosabb volt. 1919. október 1-jén, egy pesti vonattal elutazni szándékozó hölgyet – aki Budapesten postáskisasszony vizsgát tett volna – hamis ürüggyel a városházára kísérték, ott az őrség tagjai megerőszakolták.^[4]

Ennél azért jóval nagyobb számú erőszakos eseményt jegyzett fel a győri krónika. Az első személy, akit a megszállás után a román járőrök kiraboltak, Lakatos Flóris cigányprímás volt, akit hazatérése közben igazoltattak, és eközben elvették a nála lévő 1400 korona készpénzt. Hasonlóan járt a város főjegyzője, akinek kocsiját román katonák állították meg, majd elvették az aranyóráját és láncát. A tiszték is hasonlóan működtek, egyik este, a Kioszkban történő izogatásuk közben, az asztalukhoz hívtak egy helybéli férfit, majd őt az autójukba ültették és a vasútállomásra vitték, ott lehúzták a felöltőjét, elvették az aranyóráját és láncát, valamint a készpénzét. Ahogy a Győri Hírlap fogalmazott: „Se szeri, se száma az ilyen éjjeli garázdálkodásoknak.”^[5]

Sajnos a nőkkel szembeni erőszak sem egyetlen esetet számlált. Így volt olyan eset, amikor egy hölgynek az utazási pecsét megszerzését kötötte a román hadnagy rövid egyútt töltött időhöz. Mikor a hölgy ezt visszautasította, akkor a hadnagy botjával végigverte. Egy másik alkalommal egy 22 éves hajadon igyekezett a pályaudvarra, akit a járőrök elfogtak és négyen megerőszakoltak. Egy szintén másik esetben a beérkező vonat utasait átvizsgálták, és az egyik hölgy papírjait nem találták mindenben megfelelőnek, akit szintén elhurcoltak.^[6] A Dunántúli Hírlapból az is kiderült, hogy „[...] az oláh közegek igazoltatás ürüggye alatt utazó magyar nőket tartottak éjszakákon keresztül az oláh parancsnokság hivatalos helyiségeiben és ott megbecstelenítették őket”.^[7]

Emellett gyakori volt a botozás is az állomáson. Ilyen eset volt az, amikor a Győrben lévő cirkusz személyzete vonatra szállt és Magyaróvár irányában elhagyta Győrt, és mivel a szolgálatot teljesítő román hadnagnak nem jelentették ezt, annak okán, hogy a román katonai parancsnokság ezt már engedélyezte, a vonatot visszafordították, és a cirkuszigazgatót, valamint a szolgálatot teljesítő magyar tisztet, Szabados Lajos vasúti hivatalnokot megbotozták. De így járt az a főtörzsőrmester is, aki 50 társa menetlevelét vitte lepecsételtetni, azonban mire visszatért, társai már Pápa irányába elhagyták a várost. A törzsőrmestert

[3] Breit, 1925, 176.

[4] Breit, 1925, 177.

[5] Győri Hírlap, 1919h, 2.

[6] Győri Hírlap, 1919i, 2.

[7] Dunántúli Hírlap, 1919a, 2.

ezért 50 botütéssel sújtották, és őt, valamint Mauthner Vilmos állomásfőnököt, továbbá a szolgálatot teljesítő magyar tiszteket letartóztatták.^[8]

Az 50, amúgy felfegyverzett, géppuskákkal is ellátott határcsendőr társát a románok le kívánták fegyverezni, így amikor azok az 1312-es számú mozdony gépészét kényszerítették arra, hogy vigye őket Pápára, azok után minden közbelső állomásra sürgőnyt küldtek a románok, hogy térítsék őket vissza, ezzel megkezdve a „121 perces sürgönyharcot”. Ennek során a románok az egyes állomásfőnökségeket azzal fenyegették meg, ha nem állítják meg a csendőröket, akkor kimennek és az útközben lévő állomásokon „[...] az összes állomásfőnököket és a mozdonyvezetőket fejbe lövik”.^[9] A 6 óra 35 perckor elküldött táviratban már az írták, hogy kisiklatás árán is meg kell állítani a szökevényeket, a fenyegetést pedig azzal nyomatékosították, hogy Győrben már két alkalmazottat agyonlőtték. Azonban minden állomásról az a válasz érkezett vissza, hogy fegyverrel ellenszegültek és továbbmentek. 7 óra 22 perckor Pápáról érkezett sürgöny, amiben az állt, hogy a vonat megérkezett, a katonák a városban vannak. A románok válaszképpen 7 óra 30 perckor az alábbi fenyegető üzenetet küldték: „Kérem az ottani áll. parancsnokságot értesíteni, hogy az odaérkezett csendőröket külön menettel kísérik Győrbe, mert ellen esetben a román katonai parancsnokság a legszigorúbb megtorlást helyezte kilátásba. A csendőröknek itt nem történik semmi bajuk, csak a menetlevelüket akarják átvizsgálni és lebélyegezni.”^[10] Grivics százados állomásparancsnok válaszában nem volt rest, és megtagadta a megérkezett katonák lefegyverzését és visszaküldését, valamint figyelmeztette a románokat, hogy Pápa már a demarkációs vonalon túl fekszik, így – ahogy sürgönyében fogalmazott – „Ide jövetelüket fegyverrel akadályozom meg. Menetlevelüket a csendőröknek az 1304-sel visszaküldjük állomásfőnök címére.”^[11] Erre válasz már természetesen nem érkezett – ahogy a Dunántúli Hírlap fogalmazott –, „[...] az oláhok nem mentek, ők csak sürgönydróton hősöködtek”.^[12]

Két román katonai áldozata is volt az együttélésnek. Az első halálest egy szerencsétlen baleset volt, ugyanis az egyik román katona egy lóúsztatás közben a Dunába fulladt. A másik halálest Negoita Neculai hadnagy esete, akit Sárközi József 19 éves péri földműves és Csernyik Antal bukovinai illetőségű kocsis (az első híradások egyikében még Győri Antal néven emlegették)^[13] megölt, majd pedig értékeit elvette. Szeptember 24-én a hadnagy a szentjánosi vasútállomásra tartott lóháton, a két elkövető a győrszentiváni erdő közelében végzett áldozatával. Negoita Purgly Pusztán útbaigazítást kért, ahol Csernyik félretájékoztatta őt. A hadnagy később észlelte ezt és visszafordult. A két elkövető az út szélén lerántotta a lováról Negoitát, bántalmazták, majd pedig a tiszti fegyverével két-

[8] Győri Hírlap, 1919h, 2.

[9] Dunántúli Hírlap, 1919b, 2.

[10] Dunántúli Hírlap, 1919b, 2.

[11] Dunántúli Hírlap, 1919b, 2.

[12] Dunántúli Hírlap, 1919b, 2.

[13] Győri Hírlap, 1919d, 2.

szer fejbeltették. A nála található értékeit elvették, Csernyik magához vett több, mint 23.000 frankot, míg Sárközinek adott 1300 frankot.^[14] Csernyik elszökött, később fogták el, és október 8-án adták át a budapesti román katonai parancsnokságnak. Sárközit – aki több helyen is hengegett a gyilkossággal – másnap reggel elfogták, kihallgatása közben – bizonyítva jellemét – azt kérte, hogy „[...] vegyék fel őt a román hadseregbe, amelynek leghívebb katonája lesz”.^[15] Tárgyalásukról iratok nem maradtak fent, de valószínűsíthető, hogy mindkét elkövetőt később kivégezték. Negoita hadnagyot, az első hírekkel ellentétben – amelyek úgy szóltak, hogy Bukarestbe szállítják a holtstét^[16] – Győrben helyezték örök nyugalomra.^[17]

Az atrocitások bemutatásának végén érdemes megemlékezni egy érdekes esetről, amely Klempa Kálmánhoz, a város és vármegye katonai parancsnokához is köréhez köthető. Ennek részleteit Krisztinkovich Antal rendőrfőtanácsos visszaemlékezéséből ismerhetjük meg, amelyet Klempa tábornok^[18] elhunytakor^[19] adott közre a Magyar Rendőr című folyóiratban. E szerint a városban lévő hadianyagot már a román megszállás előtt is próbálták kimenekíteni a városból, de egészében nem sikerült. Így a megszállás idején gyászkocsikon, temetési menetnek álcázva próbálták elszállítani a városból a hadianyagot. Azonban besúgás következtében az egyik raktár lebukott, és az anyagi tiszt ellen elfogatóparancsot adtak ki, emellett pedig a kivezető utakat megszállta a román hadsereg. Klempa a csendőrség segítségét kérte, hogy menekítsék ki a tisztet a városból. Krisztinkovich Antal mentőként állította ki a tisztet a városból, vörös forradalmárnak öltöztetve, egy rendőr kíséretében, Abda irányában elhagyva a várost. A bécsi országhúton román tisztet állították meg, de az álca bevált, ugyanis a tisztet forradalmárnak nézték, és továbbengedték őket. A bujkáló katonát az abdai plébános szállásolta el.^[20]

Az ilyen, és vélhetően más hasonló esetek nem maradtak következmények nélkül, így a román megszálló erők szeptember 1-jétől rendeletben mondták ki, hogy minden tényleges tisztet hadifogolynak tekintenek, ennek okán kötelesek voltak írásban bejelenteni tartózkodási helyüket, amit semmi szín alatt nem hagyhattak el – kérdéses, hogy akkor miként jelentkeztek volna le –, és kötelesek minden hét szombatján lejelentkezni a román katonai parancsnokságon. Ez alól kivételt képeztek a közvetlenül a hadügyminisztérium alá beosztott tisztek, akiket azért gyorsan igyekezett megszégyeníteni a rendelet kiadója, hiszen kimondta, hogy egyenruhában, a tisztikard és fegyver nélkül kellett járniuk, és tisztelegniük

[14] Győri Hírlap, 1991e, 2.

[15] Győri Hírlap, 1919d, 2.

[16] Győri Hírlap, 1919c, 3.

[17] Győri hírlap, 1919f, 2.

[18] Győr megszállásakor még ezredes.

[19] Klempa Kálmán 1940. október 15-én hunyt el, 73 évesen, földi maradványait a karmelita atyák rendházának ősi sírboltja őrzi.

[20] Krisztinkovich, 1940, 258.

kellett a román katonáknak. A többi tisztnek megtiltották az egyenruha viselését is. A csendőrség és rendőrség külön láttamozott igazolványok mellett viselhetett egyenruhát és fegyvert, utóbbihoz 20 darab töltényt adtak.^[21] Szeptember 18-án tovább szigorították ezen szabályokat, innentől kezdve minden tényleges és tartalékos tiszt számára tilos volt az egyenruha viselése, ha nem volt más ruhája, akkor át kellett dolgoztatni, mégpedig úgy, hogy semmi nyoma nem maradhatott a csapatjelnek és az esetleges korábbi kitüntetésnek. Minden gépjármű és szekér csak és kizárólag román fényképes engedéllyel közlekedhetett, és csak este nyolcig. Aki ezen rendeletet megszegte – legyen az polgári vagy katonai egyén – azt a budapesti román királyi haditörvényszéknek adták át.^[22] A megszállás utolsó napjaiban már azoknak is szállási igazolványt kellett váltani a román parancsnokságon, akik amúgy a városban laktak, de a város területéről időnként eltávoztak.^[23]

„A legszebb román kulturkép azonban a vadászlaktanyában maradt. A kivonulás éjjelén [...] minden képzeletet felülmúló vandál pusztítást vittek véghez. Eldugasztották az összes vízvezetéki lefolyó csöveket., azután megengedték a vízcsapokat és elárasztották az összes legénységi szobákat, ami törhető volt, azt mind összezúzták, majd bajonettel fölhasogatták az összes szalmazsákokat és hasznavehetetlenné tették őket.”^[24]

A román hadsereg augusztus 16-án vonult be Veszprémbe. Nagy Szabolcs írása szerint „a ránk maradt közlések alapján valószínűsíthető tehát, hogy városunkban a komolyabb atrocitások elmaradtak, a románok csak gazdasági károkat okoztak”.^[25] Tehát lényegében a román megszállás jelentős atrocitások nélkül zajlott. Mivel a keleti részekhez hasonló mértékű atrocitásokkal Győr városában sem találkozhattunk, ezért érdemes kiemelni itt is, hogy valószínűsíthetően kisebb, a rekvirálásokból, a rablásokból adódó itt is előfordult. Ezt támasztotta alá a Veszprémi Hírlap november 9-i cikke, amelyben *A románok veszprémi garázdálkodásából* címmel közzé tett eseteket. Ezek legtöbbször a polgároknál található pénz elvétele volt, mint például Agnelli Márton vagy Heberling Lajos esetei, de nem példa nélküli a lakások kifosztása sem, ahogy az Laszkáry Miklóssal történt, amelyből neki 300.000 korona kára keletkezett. Ennek valódi értékét jól mutatja – ahogy arra Nagy Szabolcs is rávilágított –, hogy ekkor Siófokon egy ötéves, két szoba-konyhás házat 220.000 koronáért hirdettek.^[26]

A román megszállás alatt hivatalos lapként kezelt Veszprémi Hírlap hasábjain tették közzé a városra vonatkozó rendelkezéseiket. Ezekből is érzékelhető, hogy ha jelentősebb atrocitások nem is, de kisebb surlódások biztosan voltak. Főként a Nemzeti Hadsereg közelsége keltett a románokban aggodalmat.

[21] Győri Hírlap, 1919a.

[22] Győri Hírlap, 1919b.

[23] Győri Hírlap, 1919g, 1.

[24] Győri Hírlap, 1919h, 2.

[25] Nagy, 2011, 34.

[26] Nagy, 2011, 34.

Szeptember 11-én hirdetményben közölték is, hogy „egy román katona haláláért ötven polgár életét oltják ki, amennyiben tiszt halna meg, a cserébe kivégzettek száma még magasabb lenne. Ha a helyiek valóban csatlakoznak a támadáshoz, a tanácsot kivégzik, a várost porrá lövik.”^[27]

A Székesfehérváron történt események viszont félúton húzódnak Győr, Veszprém és a keleti részek között. A város esetében már sokkal több és jelentősebb visszaélés, erőszak jegyezhető fel. Székesfehérvárra augusztus 9-én érkeztek az első megszálló román csapatok. Vezetőjük előbb Neagu huszár alezredes volt, majd az ő Veszprémbe távozása után feladatait Gerota vadász alezredes vette át.^[28] A rekvirálások mindennaposak voltak: a földművesek és iparosok áruit térítés nélkül elvették, a katonai raktárakat kifosztották és vasútra pakolták. Ha viszont pénzre volt szükségük, akkor ezeket helyben áruba bocsátották. A járókelőket igazoltatás ürügyén kirabolták, nemegyszer súlyosan bántalmazták, a házkutatásokat a román katonák egyedül végezték. Utóbbira már Neagu alezredesnek is lépnie kellett, és utasítást adott ki, hogy házkutatást csak tiszt végezhetett.^[29]

A városban állomásozó katonákat, Dumitrescu tábornok bizalmas parancsa értelmében, Gerota alezredesnek el kellett volna fognia, és Budapestre, majd Kolozsvári táborba kellett volna internálnia. Gerota ezért a tisztet megbeszélés ürügyén a laktanyába rendelte, azonban a terv kiszivárgott, így a tisztnek nagyobb része a megbeszélésen nem vett részt.^[30] A Nemzeti Hadsereg bevonulásának lehetősége a Székesfehérváron állomásozó román katonákat is félelemmel töltötte el, így ostromállapotot rendeltek el. Ennek részeként rendeletet adtak ki, mely szerint a tiszteknek, altiszteknek a fegyvereiket le kellett adni, és internálás veszélye mellett a tiszt pavilonban vagy a 69-es kaszárnyában kellett összegyűlniük. A város vezetését pedig (például Lipcsey Lajos alpolgármestert, Zavaros Aladár rendőrfőkapitányt, Nádossy György huszárezredest) a Magyar Királyi szállodába rendelték, és ott egy napig fogva tartották. Mindeközben Bokor Attila rendőrfőkapitányt és Szakály József rendőrfelügyelőt, további harminc rendőrrel együtt, kivont karddal kísérték a Magyar Királyi Szálloda elé, ahol nyilvánosan megmotozták őket és fegyvereiket elszedték, majd a 17-es honvéd laktanya egyik szobájába zárták őket.^[31] A civil lakosság számára pedig tiltották az ablakon és kapukon való leselkedést, amikor román katonák vonultak az utcán – tartva az orvtámadástól. Amikor Link István mégis kinézett a kapuján, rá a román katona fegyvert fogott. A civil lapáttal védekezett, de az odaérő román katonák helyben lelőtték. Behatoltak a házába, és az ott tartózkodó, Mihály nevű fiát letartóztatták, honvéd laktanyába kísérték, ahol egy napon át kínozták.^[32]

[27] Nagy, 2011, 32.

[28] Vizi, 2016, 35-43.

[29] Juhász, 1927, 358-359.

[30] Juhász, 1927, 367.

[31] Vizi, 2016, 46-48.

[32] Juhász, 1927, 373.

A lakosságot ezen eseten túl is nagyszámú megpróbáltatás érte. A román katonák sok esetben botozták meg minden ok nélkül a járókelőket. Volt, hogy a szentmise alatt kergették ki a templomból az imádkozókat.^[33] De volt olyan eset, hogy egy részeg román katona a vásártéren minden ok nélkül lövöldözni kezdett, és egy golyó súlyosan megsebesítette a Mihályi Erzsébet nevű, 12 éves kislányt. A cigánytelepet sem kímélték, ott Horvát Klárát lőtték le, mert pár lépéssel elhagyta a telep határát. Pajor József, Marton János és Gimesi Gábor kertjükből akarták kizavarni az éppen paprikát lopó román katonákat, akik viszont puskatussal kegyetlenül elverték a három polgárt. Görög Zoltán főreáliskolai tanárt séta közben, szintén puskatussal verték el, így járt Sipos Sándor táblabíró is. Szili Imrét szomszédjához menet megtámadták, tőle okmányait, pénzét és óráját vették el. Esze István, mint küldönc vitte volna vissza Duráti Józsefné volt vőlegénye részére küldött ékszereit. A román katonák viszont elfogták, mint ékszerolvajt, napokon keresztül korbáccsal verték és éhezették, annak ellenére, hogy megbízója is igazolta állításait. Esze csak két hét után szabadult; nyilván az ékszereknek nyoma veszett. A Maizer Mihályhoz berontó, felfegyverzett román katonák élelmet és bort követeltek, miközben az életét féltve, feleségével kiszolgálták őket, azok elloptak tőle 7000 koronát és egy zsebórát. Maizer másnap panaszt tett a katonai parancsnokságon, ahonnan egy barakkba küldték, hogy ott visszakapja ingóságait, meglepetésére azonban ott több letartóztatott fehérvári polgárt talált. A románok Maizert padlósúrolásra fogták és közben rugdosták, aminek nyomai nyolc nap múlva is látszóttak. Pfinn István nyugalmazott takerékpénztári igazgatót egy hét főből álló román csapat lefogta és a Hoffer-féle szálló egyik helyiségébe zárta, majd pár óra után huszárlaktanyába kísérték. Útközben végig azt tudakolták tőle, hogy van-e aranya. Pfinn fia, István apja után sietett a laktanyába, de őt is lefogták.^[34]

A román katonák többször követeltek nőket a helyi elöljáróktól, rendőröktől. Ennek során azzal fenyegetődtek, ha nem kapnak, akkor az utcán fogdosnak össze nőket és megerőszakolják őket. Egy ilyen alkalom során Vég Imre detektív parancsot kapott, hogy két prostituált nőt állítson elő a Magyar Királyi Szállodából. A románok ezen annyira felbőszültek, hogy a detektívet berángatták az őrszobába és ott elverték, fogságba vetették.^[35]

„Október 4-én Gerota alezredes felhívta a város lakosságát, hogy a katonái által okozott károk bejelentését október 6-ig eszközöljék.”^[36] Az idő rövidege és az addigi válaszreakciók okán mindösszesen 62 panaszt adtak be.

[33] Prohászka, 1929, 9.

[34] Juhász, 1927, 373-375.

[35] Juhász, 1927, 373-374., 380.

[36] Juhász, 1927, 382.

III. UTÓSZÓ

A román megszállás a Dunántúlon olyan jelentős számú és mértékű atrocitással nem járt, mint a keleti országrészekben, mivel ide teljesen más céllal érkeztek a román csapatok. Egyfelől tudták, hogy ezen részeket később nem tartják meg. Másfelől pedig egyértelmű kifosztási célokkal érkeztek, így a győri ágyúgyár egy az egyben való leszerelése és utolsó csavarig történő áttelepítése román területre, vagy a bábolnai ménés lerablása. Emellett nyilván a teljes területen minden mozdítható, értékesebb ingóságot vagonba pakoltak. Ennek során „Székesfehérvárt gazdasági, katonai és logisztikai központnak szánták a megszállók. A kitűnő közúti és különösen kiváló vasúti közlekedési adottságokkal rendelkező Székesfehérvárt szemelték ki arra, hogy a Dunántúlról összerabolt magyar javakat felhalmozzák, deponálják, és innen szállítsák el Romániába.”^[37] Ezek megvalósításához viszont az kellett, hogy az antant misszió tagjai ne foglalkozzanak különösebben a területen történő eseményekkel, így például a lakosság nagyarányú terrorizálásával.

Ennek ellenére így is számos erőszakos cselekménnyel találkozhattunk. Ezek javarészt a román katonák egyéni rablási akcióihoz voltak köthetőek. Sajnos a rekvirálásaik során nem tartották vissza magukat attól, hogy polgári életet kioltsanak, ha a várt eredmény éppen azt követelte. De a puszta erőszak alkalmazása rutinszerűen zajlott. Szintén erőszakot szült a Nemzeti Hadseregtől való félelem is. Ezek szabályrendeletekben, a magyar katonák, csendőrök elleni atrocitásokban, és nemegyszer a civilek botozásában, egyes esetekben megölésében öltött testet. Emellett az erőszaktevő román katonák által megbecstelenített nők száma is jelentős, szinte minden városban találkozhattunk több ilyen esettel is.

IRODALOM

- Doberdói Breit József (1925): *A magyarországi 1918/19. évi forradalmi mozgalmak és a vörös háború története. A gödöllői főhadiszállás és egyéb magasabb parancsnokságok és hatóságok tábori aktái alapján.* Magyar Kir. Hadtörténeti Levéltár, Budapest.
- Juhász Viktor (1927): *A proletárdiktatúra és előzményei Székesfehérváron – 1918/1919.* Csitáry G. Jenő Könyvnyomdája, Székesfehérvár.
- Krisztinkovich Antal (1940): In memoriam... In: *Magyar Rendőr.* 1940/21. sz.
- Kukorelli István (2021): *Három István, három nemzeti ünnep, három példakép.* Méry RATIO Kiadó, Budapest.
- Laky Dezső (1923): *Csonka-Magyarország megszállásának közgazdasági kárai.* Magyar Tudományos Akadémia Kiadása, Budapest.
- Nagy Szabolcs (2011): Veszprém 1919. évi román megszállása. In: *Veszprémi Szemle: Város-történeti folyóirat.* 2011/12. sz.
- Prohászka Ottokár (1929): *Soliloquia. II. Élet kenyere.* Szent István-Társulat, Budapest.

[37] Vizi, 2019.

- Vizi László Tamás (2016): Székesfehérvár és Fejér vármegye román megszállása 1919-ben. In: Anka László – Hollósi Gábor – Tóth Eszter Zsófia – Ujváry Gábor (szerk.) (2016): *Historia est lux veritatis. Szakály Sándor köszöntése 60. születésnapján. II. kötet.* Veritas – Magyar Napló, Budapest.
- Vizi László Tamás (2019): „Az alkalmat (...) nem akkor talárod, amikor keresed, hanem amikor kínálkozik.” – az 1919-es román megszállás. (Elérhető: <https://ujkor.hu/content/az-alkalmat-nem-akkor-talalod-amikor-keresed-hanem-amikor-kinalkozik-az-1919-es-roman-megszallas>. Letöltés ideje: 2022.04.18.).

ÚJSÁGCIKKEK

- Dunántúli Hírlap (1919a): *A megszálló román csapatok visszaélései. Felhívás Győr város és vármegye lakosságához.* 1919/83. sz.
- Dunántúli Hírlap (1919b): *Szászhuszonegy perces sürgönyharc. A megszállott Győrön magát átvágott 50 csendőr bravúrja. Sürgönydróton üldözték az oláhok.* 1919/86. sz.
- Győri Hírlap (1919a): 2. sz. *Rendelet.* 1919/155. sz.
- Győri Hírlap (1919b): 3. sz. *Hirdetmény.* 1919/170. sz.
- Győri Hírlap (1919c): *Egy román hadnagy tragédiája. Orgyilkosság a szentiváni erdő mellett.* 1919/177. sz.
- Győri Hírlap (1919d): *Negoita román hadnagy rablógyilkosai kézrekerültek. Hogyan történt a rablógyilkosság.* 1919/178. sz.
- Győri Hírlap (1919e): *Negoita hadnagy tragédiájának újabb részletei. A rablógyilkosok egyike megszökött.* 1919/179. sz.
- Győri Hírlap (1919f): *Negoita Neculai hadnagy temetése.* 1919/180. sz.
- Győri Hírlap (1919g): *A Győrre érkezők bejelentési kötelezettsége.* 1919/181. sz.
- Győri Hírlap (1919h): *Mit hurcoltak el Győrből a románok? 1600 waggonban félmilliárd korona érték vándorolt el.* 1919/185. sz.
- Győri Hírlap (1919i): *Cím nélkül.* 1919/185. sz.